

آسیب‌شناسی روانی

بر مبنای DSM-5

ویرایش دوم

تألیف

دکتر رسول روشن چسلی

استاد گروه روان‌شناسی بالینی دانشگاه شاهد

با همکاری

وجیهه حامدی

دانشجوی دکترای روان‌شناسی

دانشگاه شهید چمران اهواز

سعیده مصطفوی

دانش‌آموخته روان‌شناسی بالینی

دانشگاه شاهد

یلاد عابدی قلیچ قشلاقی

دانشجوی دکترای روان‌شناسی بالینی

دانشگاه علم و فرهنگ

لیلی عباسی

دانشجوی دکترای روان‌شناسی بالینی

دانشگاه علم و فرهنگ

فریده نرگسی

دانشجوی دکترای روان‌شناسی بالینی

دانشگاه علم و فرهنگ

فاطمه ایزدی

دانشجوی دکترای روان‌شناسی بالینی

دانشگاه علم و فرهنگ

انتشارات ابن سینا

سرشناسه	: روشن، رسول، ۱۳۳۹-
عنوان و نام پدیدآور	: آسیب‌شناسی روانی بر مبنای DSM - 5 / تألیف رسول روشن چسلی، با همکاری لیلی عباسی... [و دیگران].
وضعیت ویراست	: [ویراست ۲].
مشخصات نشر	: تهران : انتشارات ابن‌سینا، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۴۴۸ ص: مصور، جدول، نمودار.
شابک	: 978-600-8874-71-3
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیفا
یادداشت	: با همکاری لیلی عباسی، فریده نرگسی، فاطمه ایزدی، وجیهه حامدی، سعیده مصطفوی، میلاد عابدی قلیچ‌قشلاقی.
موضوع	: روان‌شناسی آسیب‌شناختی (Psychology, Pathological)
موضوع	: روان‌پزشکی (Psychiatry)
موضوع	: بیماری‌های روانی — رده‌بندی (Mental illness—Classification)
شناسه افزوده	: عباسی، لیلی، ۱۳۶۸ -
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۷ ۹۴۵/۹۴۵۴ RC۴۵۴
رده‌بندی دیویی	: ۶۱۶/۸۹
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۵۲۶۱۶۲

انتشارات ابن سینا

نام کتاب:	آسیب‌شناسی روان بر مبنای DSM-5
تألیف:	دکتر رسول روشن چسلی
با همکاری:	لیلی عباسی، فریده نرگسی، فاطمه ایزدی، سعیده مصطفوی، میلاد عابدی قلیچ‌قشلاقی، وجیهه حامدی
ناشر:	انتشارات ابن سینا
شمارگان:	۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ:	ویرایش دوم چاپ اول، فروردین ۱۳۹۸
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۸۸۷۴-۷۱-۳
بها:	۵۰۰۰ تومان

به انتشارات ابن سینا پیوندید
<https://telegram.me/EntesharatEbnSina>

دفتر مرکزی و فروشگاه شماره ۱: تهران: خیابان انقلاب، خیابان منیری جاوید (اردیبهشت)، خیابان سعید نوری غربی، پلاک ۱۵۰، واحد ۵
 تلفن: ۶۶۴۱۸۳۰۹ فکس: ۶۶۴۱۸۳۰۹ Email: press.ebnesina@gmail.com سایت: www.ebnesinapress.com
 فروشگاه شماره ۲: اهواز: بلوار گلستان، دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور، کتابفروشی دانشگاه، انتشارات ابن سینا، تلفن: ۰۶۱۳۲۳۲۸۲۶۷
 فروشگاه شماره ۳: بیرجند: خیابان آیت‌الله غفاری، بین خیابان جرجانی و غفاری ۲۸، کتابفروشی انتشارات ابن سینا، تلفن: ۰۵۶۳۲۴۴۸۷۶۹

نمایندگی‌های فروش

مشهد: انتشارات مجد دانش	تلفن: ۰۵۱-۲۸۴۴۱۰۱۶	تبریز: کتابفروشی بسیج دانشجویی	تلفن: ۰۴۱-۳۳۳۴۶۱۰
کرمانشاه: جهان کتاب	تلفن: ۰۸۳-۳۷۲۸۴۸۳۷-۸	ارومیه: شهر کتابفروشی پزشکی	تلفن: ۰۴۴-۳۲۲۵۸۲۷۹
تبریز: کتابفروشی بابک	تلفن: ۰۴۱-۳۳۳۴۰۹۸۳	اصفهان: کتابفروشی کیا	تلفن: ۰۳۱-۳۶۶۹۹۱۱۲
کرمانشاه: اندیشه	تلفن: ۰۸۳-۳۷۲۷۱۱۱۳	قزوین: کتابفروشی ابن سینا	تلفن: ۰۹۱-۰۹۵۸۲۶۶۱
ساری: کتب پزشکی ارجمند	تلفن: ۰۹۱۱-۸۰۲۰۰۹۰	شیراز: بازار کتاب شیراز	تلفن: ۰۷۱-۳۲۳۳۳۶۴۶
بابل: کتابفروشی ارجمند	تلفن: ۰۹۱۱-۸۰۲۰۰۹۰	مشهد: فرا انگیزش	تلفن: ۰۵۱-۳۲۲۴۰۷۶۸

فهرست

۹	فصل ۱. تعریف و تاریخچه
۲۳	فصل ۲. طبقه‌بندی در آسیب‌شناسی روانی
۳۱	فصل ۳. ارزیابی و سنجش در آسیب‌شناسی روانی
۴۰	فصل ۴. رویکردهای نظری
۶۳	فصل ۵. علامت‌شناسی
۸۸	فصل ۶. اختلالات شخصیت
۱۳۸	فصل ۱.۷. اختلالات عصبی - شناختی
۱۵۷	فصل ۷. اختلالات اضطرابی
۱۹۳	فصل ۹. وسواس فکری - بی‌اختیاری و اختلالات مرتبط
۲۱۳	فصل ۱۰. اختلالات مرتبط با ضربه و عوامل تنیدگی‌زا
۲۳۹	فصل ۱۱. اختلال نشده‌ها - دینی اختلالات مرتبط با آن (جسمانی شکل)
۲۶۱	فصل ۱۲. تنیدگی و روان‌شناسی اسلام
۲۸۲	فصل ۱۳. اختلالات تجزیه‌ای
۲۹۴	فصل ۱۴. طیف روان‌گسیختگی و سایر اختلالات روان‌گسیختگی
۳۲۴	فصل ۱۵. اختلالات افسرده‌وار
۳۴۲	فصل ۱۶. اختلال دوقطبی و اختلالات مرتبط
۳۵۴	فصل ۱۷. اختلالات اخلاص گر، کنترل تکانه و سلوک
۳۶۴	فصل ۱۸. اختلالات تغذیه و خوردن
۳۷۹	فصل ۱۹. اختلالات خواب - بیداری
۳۹۹	فصل ۲۰. نارساکنش‌وری‌های جنسی
۴۰۸	فصل ۲۱. نابهنجاری‌های جنسی
۴۱۵	فصل ۲۲. اختلال ملال جنسیتی
۴۱۸	منابع
۴۴۵	نمایه

مقدمه ویرایش اول

به نام او که دانایی را عطا کرد

انسان از چه زمانی به آسیب روانی مبتلا شده است؟ پاسخ به این سؤال دشوار است؛ اما اگر به کتاب‌های آسمانی و داستان‌های ذکر شده در آنها نگاهی داشته باشیم؛ احتمالاً روزی که قابیل برادر خود هابیل را کشت، دچار آسیب روانی بوده است. از طرف دیگر بررسی تاریخ بشر، بیانگر شواهدی مبتنی بر آسیب روانی است؛ از جمله وجود سوراخ‌هایی در جمجمه‌های باقی مانده، نشان‌دهنده جراحی‌های ابتدایی در خصوص درمان این گونه بیماری‌ها بود. متناسب با تحول علم، تبیین آسیب‌های روانی تحت تأثیر این تحول قرار گرفت؛ به عنوان مثال در دورانی که رویکرد جسمانی بر پزشکی حاکم بود، آسیب‌های روانی بر اساس مشکلات جسمانی تبیین می‌شد؛ و در دورانی که علم و مطالعات علمی در هاله‌ای از ابهام قرار گرفت، خرافات، جن‌زدگی، حلول ارواح شیطانی در فرد، در سبب‌شناسی آسیب‌های روانی مورد توجه قرار می‌گرفت.

در سال‌های اخیر، شاهد پیشرفت قابل توجهی در زمینه شناسایی عوامل زیستی، روان‌شناختی، اجتماعی و معنوی در آسیب‌شناسی روانی هستیم. به عنوان مثال، مطالعات ژنتیک تأثیر ژن‌های خاصی و تعامل آنها با محیط در ایجاد اختلال‌های روانی مختلف، نشان داده است. علاوه بر این، مدل تنیدگی-آمادگی و مدل تحول آسیب‌پذیری، جایگزین مدل‌های تک‌مؤلفه‌ای آسیب‌پذیری شدند. شناسایی مدل‌های تحولی موجب بهبود درک ما از تعامل میان فرایندهای آسیب‌پذیری و تنیدگی محیطی در طول زمان و نیز نتایج خاص تأثیر این تعامل بر پیدایش و تداوم آسیب روانی و منجر به رویکردهای جدیدی در درمان آسیب‌های روانی شده است.

در زمینه آسیب‌های روانی از واژه‌های خاصی استفاده می‌شود که آموزش آنها به دانشجویان، برای درک بیشتر این آسیب‌ها ضروری به نظر می‌رسد. زمانی که بیمار به ما مراجعه می‌کند با یک سری علائم^۱ مواجه می‌شویم که توسط خود مراجع یا همراه او ذکر می‌شود. علائمی مانند احساس غم، خواب کم، کم‌اشتها، کم شدن علاقه‌مندی‌ها و غیره که این علائم به تنهایی نمی‌توانند به تشخیص ما کمک کنند. چرا که ممکن است بخشی از یک سرماخوردگی و بی‌حوصلگی و یا هر علت دیگری باشد. بنابراین اگر ما تنها با علائم مواجه باشیم می‌توانیم آن را «سالت»^۲ یا «النس» (اطلاق کنیم).

اما اگر متخصص بالینی علاوه بر علائمی که بیمار و یا همراه بیمار ذکر می‌کند، نشانه‌هایی^۳ در بیمار مشاهده کرد (ساین)، مانند هذیان، توهم و عاطفه محدود و غیره، آنگاه می‌توان برای این مجموعه (علائم و نشانه‌ها) واژه سندرم^۴ (نشانگان) را استفاده نمود.

این سندرم شناسایی شده، باید از طریق تشخیص افتراقی متخصص بالینی تشخیص دهد که آیا ناشی از علت طبی و مشخصی است، که اگر علت مشخصی داشته باشد، به آن بیماری^۵ می‌گویند (دیزیز) (مانند افسردگی ناشی از بیماری دیابت، اضطراب ناشی از پرکاری تیروئید)؛ اما اگر هیچ علت مشخص و طبی برای آن ذکر نشود از واژه اختلال^۶ استفاده می‌کنیم که می‌تواند ناشی از علت‌های آسیب‌شناسی نامشخصی باشد (مانند اختلال افسردگی، اختلال اضطراب فراگیر و غیره).

1. Symptoms
2. Illness
3. Sign
4. Syndrome
5. Diseases
6. Disorder

با توجه به تغییراتی که در طبقه‌بندی اختلالات روانی در انجمن روان‌پزشکی آمریکا انجام گرفته ضرورت تألیف کتاب آسیب‌شناسی روانی که این تغییرات را در بر داشته باشد بیش از پیش احساس شد. این کتاب از برخی جهات با برخی از کتاب‌های آسیب‌شناسی روانی تفاوت دارد. مؤلف در طول بیش از ۱۵ سال تدریس آسیب‌شناسی در دانشگاه‌های مختلف به این موضوع پی برده است که دانشجویان نیاز به بحث بیشتری در باره علائم و نشانه‌های اختلالات دارند؛ لذا فصل جداگانه‌ای به این موضوع اختصاص داده شده است. در این کتاب با در نظر گرفتن نشانه‌های اختلالات از آخرین ویراست راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی (DSM-5)، سعی شده در سبب‌شناسی، تصویر بالینی و درمان از منابع معتبر به زبان اصلی و تألیف و ترجمه شده استفاده تا منبعی نسبتاً جامع برای دانشجویان مقاطع مختلف رشته‌های روان‌شناسی، مشاوره و رشته‌های مرتبط قرار گیرد. کتاب در ۲۲ فصل تنظیم شده است. فصول اول تا پنجم به تعریف و تاریخچه، طبقه‌بندی، ارزیابی و سنجش و رویکردهای نظری پرداخته است. فصل پنجم به نشانه‌شناسی پرداخته است. فصول ششم و هفتم به اختلالات شخصیت و عصبی-شناختی پرداخته است. فصل هشتم اختلالات اضطرابی و فصول نهم و دهم به اختلال وسواس، اختلالات مرتبط و اختلال تنیدگی و اختلالات مرتبط اختصاص یافته و با توجه به طبقه‌بندی جدید اختلالات روانی توسط انجمن روان‌پزشکی آمریکا (۲۰۱۳) و جدایی این دو اختلال از اختلالات اضطرابی؛ در دو فصل جداگانه آورده شده است. فصل یازدهم اختلال نشانه‌های بدنی و اختلالات مرتبط به پرداخته است. در فصل دوازدهم به تنیدگی و روان‌شناسی سلامت پرداخته شده است. فصل‌های سیزدهم، چهاردهم، پانزدهم، شانزدهم، هفدهم، هجدهم، نوزدهم، بیستم، بیست‌و یکم و بیست‌و دوم به ترتیب به اختلالات تجزیه‌ای، اختلال روان‌گسیختگی و اختلالات مرتبط، اختلال افسرده‌وار، اختلال دو قطبی و اختلالات مرتبط، اختلال اخلاص، کنترل تکانه و سلوک، اختلال تغذیه و خوردن، اختلال خواب و بیداری، اختلال بسترکردن جنسی، اختلالات ناپهنجاری‌های جنسی و اختلال ملال جنسیتی اختصاص یافته است.

لازم می‌دانم از دانشجویان گرانقدرم که با مطالعه کتاب نکات ارزنده‌ای از لحاظ علمی و ویراستاری متذکر شدند تشکر و قدردانی نمایم. از دانشجویان کارشناسی ورودی سال ۱۴۰۱ هجری شمسی که به راهنمایی من و آقای سید حامد سجادیپور دانشجوی دکتری روان‌شناسی بالینی دانشگاه شاهد که با مطالعه کتاب نکات ارزنده‌ای را متذکر شدند؛ تشکر و قدردانی می‌کنم. همچنین از خانم شیما رضیان دانشجوی دکتری روان‌شناسی بالینی دانشگاه علم و فرهنگ مطالبی را در اختیار اینجانب گذاشتند؛ تشکر می‌شود. از آقای دکتر مهدی اکبری عضو هیأت علمی دانشگاه خوارزمی و خانم فیروزه ضرغامی دانشجوی دکتری روان‌شناسی بالینی دانشگاه شاهد به خاطر بیان نکات ارزنده در افزایش کیفیت کتاب، قدردانی می‌شود.

از همسر گرامیم که در تمام مدت با تذکر و تشویق‌های مکرر، در سرعت بخشیدن به تألیف کتاب مشوقم بودند؛ سپاسگزاری و قدردانی می‌شود. از آقای افشار مدیر محترم انتشارات ابن‌سینا که چاپ کتاب را تسهیل کردند قدردانی می‌شود. با همه تلاش‌هایی که صورت گرفته این کتاب خالی از اشکال نیست؛ از اساتید فرهیخته و دانشجویان گرانقدر انتظار می‌رود با ذکر ایرادها و اشکالات بر مؤلفین منت گذاشته تا در چاپ‌های بعدی لحاظ گردد.

rasolroshan@yahoo.com

دکتر رسول روشن‌چسلی

دانشیار گروه روان‌شناسی بالینی دانشگاه شاهد

پاییز ۱۳۹۴